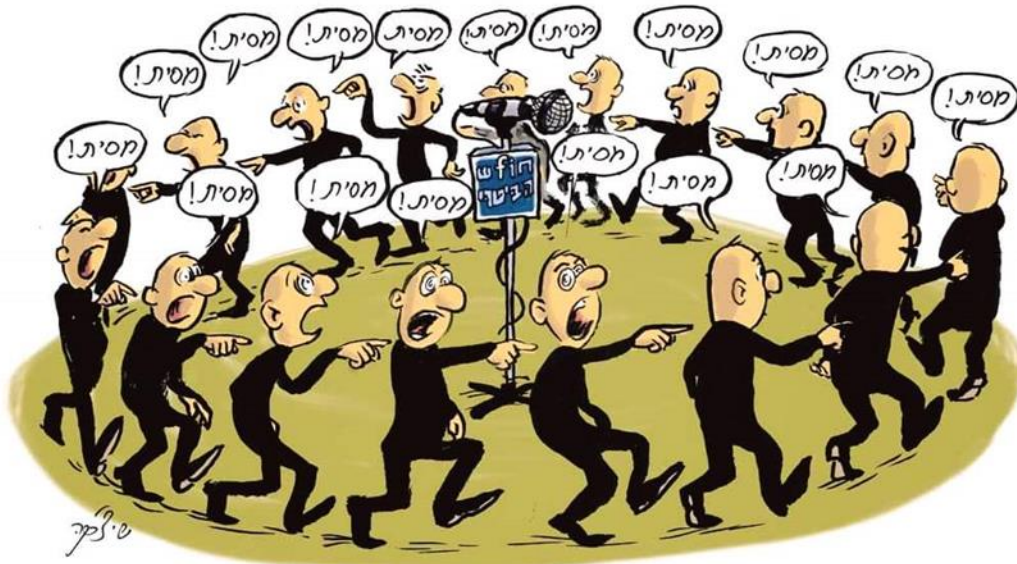

האם מילים יכולות להרוג? על המתח בין חופש הביטוי והסתה.

הדיון הישראלי המובהק, העוסק בכוחן של מילים לחולל מציאות, קשור לרצח רבין. הימים שלאחר הסכם אוסלו היו רוויים במתיחות פנימית, לנוכח גל פיגועים ששטף את הארץ ולאור מדיניותה של הממשלה. הפגנות ענק, בהן הביעו אזרחים את חששותיהם וכעסם, נערכו ברחבי הארץ. האם היו לתרבות הדיבור ואופני השית, שאפפו את החודשים הקודמים לרצח, העוצמה המספיקה לשלוח את יגאל עמיר לכיכר מלכי ישראל ובידו אקדח? הדעות כמובן חלוקות... להלן דף מקורות לשימושכם הטוב, בסוף כל מקור נקודה למחשבה – זכרו כי זוהי אפשרות אחת בלבד לגשת למקור זה:

1. מעגל הקסם:

- **נקודה למחשבה:** לאחר התבוננות בפרטי הקריקטורה חשבו איזו שאלה עולה לכם בראש – זו יכולה להיות שאלה הקשורה ליצירה, לחברה הישראלית, לטבע האדם, להיסטוריה המשותפת או לתמונת העתיד שלנו וכן הלאה. השימוש בקריקטורה נעשה ברשותו של היוצר שי צ'רקה.

2. בג"ץ 'קול העם' למבחן הוודאות הקרובה:

- "רק כאשר הפרסום יצא מגדר של ביאור רעיון גרידא ולבש צורה של הטפה, היוצרת, בשים לב למסיבות, לפחות אפשרות קרובה של עשיית מעשים המסכנים את שלום הציבור, יהיה מקום להתערבות השלטונות לשם דיכוי הפרסום או מניעת הישגותו בעתיד" השופט שמעון אגרנט
- **נקודה למחשבה:** הניסוח 'אפשרות קרובה של מעשים המסכנים את הציבור' איננו נותן כלים חד משמעיים להגדרת הגבול בין חופש הביטוי והסתה. מה הכוח ומה החולשה של התבטאות מעורפלת מסוג זה?

¹¹ בג"ץ 73/53 חברת קול העם נ' שר הפנים, 1953.

3. מבחן כיכר העיר:

"אם אדם יכול לצעוד לאמצע כיכר העיר, ולבטא את דעותיו בלי שיחשוש ממעצר, מאסר או פגיעה,

הרי שאדם זה חי בחברה חופשית, לא בחברת פחד." נתן שרנסקי, יתרון הדמוקרטיה)

- **נקודה למחשבה:** האם תרבות דמוקרטית תמיד מאפשרת ביטוי דעות ועמדות? מתי כן? מתי לא?

4. האם הקשר בין מילים ומעשים הכרחי?

"כשאני מקשיב מדי פעם (מה לעשות, זה מקום העבודה שלי) לסאונד של חברי הכנסת הערבים וגם לתוכן של דבריהם, אני מרגיש כאילו אני נמצא במועצת הביטחון של האו"ם בעוד כינוס אנטי-ישראלי. זו תחרות בסגנון "מי שונא את ישראל יותר ממני?" בה הח"כים הערבים משלהבים את עצמם, נגרים, מתלקחים ומתחממים כשהפרס הראשון הוא נסיעה לקדאפי או לנסראללה... הייתי שם ואני מבטיחכם נאמנה כי אם חברת הכנסת זועבי הייתה נושאת עוד נאום אנטי-ישראלי משעמם כדרכה, מול אולם מפוהק כבשגרה, לא היה נגרם כל נזק. הנציגות הערבית-לאומית-אסלאמית בכנסת היא בעייתית ולעיתים מסוכנת, אבל הרוב היהודי הלאומי לא מוכרח להפגין את האהבה שלו לחיילים ואת סלידתו מהתנהגות הערבים בזעקות שבר. אנחנו בעלי הבית ולא האורחים, אנחנו הנציגים של הרוב היהודי, הדמוקרטי, הלאומי, ולא קורה כלום כל עוד הם רק מקשקשים"

(מתוך הבלוג של חה"כ אורי אורבך ז"ל <http://www.uriorbach.co.il/1181/>)

- **נקודה למחשבה:** אורבך סבור כי 'לא קורה דבר כל עוד הם מקשקשים' – מסכימים?

5. אתיקה של ניהול דיון:

הטיעון בדבר 'חופש הביטוי' אינו אמור להצדיק פגיעה בוטה וגסה באמונתם של בני-אדם אחרים.

זכות הבעת דעה אין פירושה זכות להעליב ולפגוע.

בכל מדינה מתוקנת יש חוקים המגבילים את חופש הביטוי,

שכן מולו עומדים ערכים חשובים לא פחות, כמו כבוד הזולת.

אנחנו חיים בעולם פתוח, שבו מותר למתוח ביקורת ולהתווכח על כל דבר,

אבל ביזוי קודשי הזולת איננו חלק מוויכוח.

זו רשעות ופגיעה גסה ובוטה ברגשות בני-אדם.

וזו למעשה מטרתם המכוונת של אותם 'יוצרים' – להכאיב, לקומם, לחולל פרובוקציה.

יש כאן הפיכת חופש הביטוי לחופש השיסוי.

(הרב מנחם ברוד, חב"ד, שיחת השבוע 1464).

- **נקודה למחשבה:** אילו ערכים מציב הרב ברוד לנוכח ערך חופש הביטוי? אילו ערכים נוספים עשויים לייצר דילמה מול ערך חופש הביטוי?